

nytt från FSS

FORENINGEN
SVERIGES
SOCIALCHEFER

Red: Arne Borg

Basinformation om socialtjänstreformen

Föreningen Sveriges Socialchefer har 1979-04-02 till Styrelsegruppen för fortbildning om socialtjänstreformen framfört följande:

"Föreningen Sveriges Socialchefer har erfarit att det material som skall användas för 'basinformation' om socialtjänstreformen kommer att färdigställas och distribueras först sedan riksdagen beslutat om reformen. Samtidigt har det sagts att reformförslaget inte kommer att föreläggas riksdagen förrän våren 1980.

Enligt föreningens mening bör det material som skall användas för basinformation färdigställas och distribueras snarast möjligt efter det att regeringen lagt fram sin proposition. Det förhållandet att materialet inte kan betraktas som slutgiltigt bör inte vara något hinder. Förbehåll för eventuella ändringar får naturligtvis göras.

Om den nya socialtjänstlagen skall träda i kraft 1981-01-01 måste vidareutbildningsverksamheten inför reformen starta senast hösten 1979. Om så inte sker blir det mycket svårt att i tid utbilda ens de viktigaste målgrupperna. Om styrgruppen inte anser att det finns möjlighet att distribuera material för basinformation före riksdagsbeslutet kommer föreningen därför att ta initiativ till utarbetande av ett alternativt stu-

diematerial grundat på regeringens proposition."

Socialtjänstens deltagande i samhällsplaneringen

Föreningen Sveriges Socialchefer hade inbjudit repr från olika organisationer till ett symposium i Tällberg den 23-24 april då ett förslag ifrån föreningens arbetsgrupp diskuterades.

Synpunkterna från symposiet skall nu sammanställas och behandlas i föreningens regioner och därefter publiceras i en skrift.

med psykoterapi.

I förordet framhålls "att för alla dem som aldrig har haft eller kommer att få tillfälle att delta i kurs under Milton Ericksons ledning kommer denna bok att bli en ovärderlig ersättning. Både hypnoterapeuter och psykoterapeuter i allmänhet kommer att ha nytta av att läsa och studera den, för Erickson är först och främst psykoterapeut och hans *modus operandi* omfattar mycket mer än klinisk hypnos. Forskare och universitetslärare kommer här att hitta rikligt med stoff för tänkande och forskning". (André M Weitzenhoffer).

Man bör nog framhålla att detta är knappast någon bok för nybörjare i psykoterapi eller hypnotisk verksamhet, utan man bör ha sysslat liksom några år med processer mellan människor för att riktigt kunna sätta sig in och förstå boken.

Boken är utformad på det sättet att den är skriven i två plan, dvs varje kapitel börjar med noggrann rapport om hur Erickson inducerar klinisk hypnos och arbetar med en person, åtföljd av en kommentar som förklarar hans tillvägagångssätt. Hans icke verbala beteende beskrivs då i parenteser. Den är alltså beskriven i form av en slags dialog mellan Erickson och Rossi och det blir ganska naturligt i och med att Erickson sysslar med att utbilda Rossi i hypnoterapi. Han måste ofta ställa frågorna om och om igen för att bli säker på att förstå vad Erickson vill säga.

Detta att arbeta på flera plan gör boken kanske något svårläst och något omständlig i sin framställning, men kompenseras ändå av en logisk uppbyggnad som gör boken ganska spännande att läsa. Boken är vidare pedagogiskt ganska väl uppbyggd, även om det förekommer rätt svåra ord och passager i boken.

Erickson betonar vissa aspekter av relationerna mellan medvetet och omedvetet och de många sätten att utnyttja dem för terapeutiska syften i sitt arbete med klinisk hypnos.

bok recensioner

Hypnoterapi

MILTON H ERICKSON, ERNEST L ROSSI & SHEILA I ROSSI

Hypnotiska verkligheter

Natur och Kultur, Stockholm 1978, 319 s, ca 120,- inkl. moms.

Bakom den något kryptiska titeln "Hypnotiska verkligheter" döljer sig en bok som avgjort torde vara av stort intresse för människor som arbetar med inte bara hypnos och hypnotiska suggestioner, utan över huvud taget människor som sysslar

För att frigöra omedvetna möjligheter från medvetandets begränsningar har Erickson som den förste börjat använda indirekta metoder vid hypnotisk suggestion. Dessa metoder är klart skilda från de som har varit och alltjämt är det vanliga tillvägagångssättet vid hypnos där man alltjämt anser att direkta suggestioner är den viktigaste terapiformen.

Häftiga strider har stått under de senaste årtiondena inom hypnosforskning mellan den traditionella kliniska synen på trancen som ett förändrat tillstånd, som är annorlunda än och utan sammanhang med det vakna, och de teorier som anser att trancen är en speciell form av rollspel (Sarbin och Coe 1972) målriktad fantasi (Barber 1972) eller kommunikation (Haley 1963). Erickson har väl övervägande den traditionella synen på trancen som ett speciellt tillstånd men det är dock i sina indirekta metoder som han är mest nyskapande och minst traditionsbunden.

I inledningen framhålls att induktionsavsnittet för varje sektion ger en ytterst noggrann utskrift av Ericksons exakta ord tryckta med halvfet stil. När han gjort ett ögonblicks paus markeras detta med ny rad eller med ett extra mellanrum mellan hans ord eller satser. Erickson har också omsorgsfullt läst igenom och godkänt utskriften av hans arbete.

I sammanfattningen framhålls att syftet har varit att lära ut så mycket som möjligt om Ericksons metoder så att andra psykiatriker och forskare kunde studera, testa och dra nytta av rönen. Eftersom Ericksons metoder förutsätter ett visst mått av klinisk skicklighet har det varit en viktig målsättning att noggrannt beskriva exakt hur Erickson går tillväga, vilka iakttagelser och slutsatser han gör, och vilka hypoteser han testar.

För en klinisk psykiatriker, som aldrig har träffat Erickson, kan beskrivningen som finns i boken framstå som något stelbent och operon-

lig, framför allt kanske beroende på många krångliga ord, som troligtvis inte utan vidare anammas och förstås av envar.

Bla Jay Haley har i två böcker kring strategisk psykoterapi (Svensk översättning 1975 och 1976) med beundran hänvisat till Milton Erickson och skapat hos läsaren ett behov av att mera lära känna Milton Erickson och tränga in i hans synnerligen fascinerande metodik att observera och gå in i mänskliga processer. Även om boken är i vissa avsnitt ganska svårtillgänglig ger den en bred inblick i Milton Ericksons spännande färder in i människors omedvetna och i hans stora kunnande om hur människor fungerar. Det är en värdefull bok för specialisten i hypnoterapi och psykoterapi.

Erik Bartholdson

Hur människan skaffar sig kunskap

ULRIC NEISSER

Kognition och verklighet

Den kognitiva psykologins principer och konsekvenser *Wahlström & Widstrand*, Malmö 1978, 187 s

Ordet kognition kommer från latinet och betyder bla kunskap, utforskande, föreställning eller medvetenhet. Den moderna kognitiva psykologin är jämförelsevis ung. Dess uppkomst daterar sig till 1960-talet och kan delvis ses som en reaktion i USA mot behaviorismen och i viss mån mot psykoanalys. Den har dock rötter i europeisk psykologi, företrädd av schweizaren Jean Piaget och engelsmannen FC Bartlett. En talangfull och självständig företrädare för kognitivismen är den amerikanske professorn Ulric Neisser. I denna bok reviderar han en del av sina tidigare åsikter och försöker sammanfatta, hur han ser

på människa och miljö. Han ställer upp fyra tema, som han anser vara väsentliga.

1. Den kognitiva psykologins syn på människans natur;

2. Vad händer i den kognitiva psykologin av i dag, och vad skall man tro om den?

3. Begreppet "informationsbehandling" måste synas i sömmarna. Många kognitivister ser vägen från retning till upplevelse som ett flödesschema. Informationen processas från sinnesorganen via nerverna till hjärnan, varunder den bearbetas. Neisser poängterar starkt, att denna teoretiska ram i alltför hög grad påverkat forskarna i deras mätningar och bedömningar. För att bättre kunna förstå begreppen "bearbetning" och "informationsinhämtande" för han in termen "schema".

4. Slutligen koncentreras framställningen på uppmärksamhet och kapacitet att mottaga information, varvid Neisser försöker pejla begreppet "medvetande", som ju intimt sammanhänger därmed.

Det historiska perspektivet saknas inte. Den äldre, introspektiva metoden, som blomstrade för ca 100 år sedan, innebar, att experimentledaren bad försökspersonen att försöka skåda in i sig själv under själva experimentet och då beskriva sina inre reaktioner. Denna psykologi kom emellertid att dö ut. Dess genomslagskraft var dålig. Den saknade "ekologisk validitet", dvs den studerade inte människan i hennes naturliga miljö utan i en mer eller mindre konstlad laboratoriesituation. Behaviorismen och psykoanalysen är däremot fortfarande levande på grund av, att de är relativt lätta att tillämpa i vardagslivet. Psykologin måste kunna tolka vardagliga upplevelser.

- Den kognitiva psykologins uppkomst har ett starkt samband med datorernas utveckling. Den gemensamma nämnaren är termer som informationsmottagning, -bearbetning, -lagring, och -framtagande.

Dessa begrepp och datamodellen har lett till nya experimentella metoder, som noggrannt studerar tidsförloppet, från det en retning träffar ett sinnesorgan till dess, att en reaktion kan registreras. Det är 1800-talets experimentella psykologi, som återkommit men med tekniskt sett mycket mer utvecklade metoder. Man har slopat introspektionen och förfinat den experimentella tekniken. Men det har gått snett just därför, att man nonchalerat den allmänna människosynen och förbisett vikten av att studera människan i hennes miljö. Av de 59 experimentella metoder, som finns i dag, skulle bara 2 kunna sägas ha ekologisk validitet, dvs studerar människan i samspel med hennes naturliga miljö.

För att vända på denna utveckling krävs det tre saker: 1. Att förstå vad kognition innebär i den naturliga vardagsmiljön; 2. Mer detaljstudier av omvärldens informationsstruktur, dvs man måste mer exakt veta vilka faktorer i föremål och situationer, som genom ljus- eller ljudvågor eller genom andra medier sänder information till människan; 3. Man måste bättre studera det förfinade och komplexa i de kognitiva strukturerna, och hur de förändras i kontakten med miljön.

En god grund är dock redan lagd. Här nämnes Piaget och Bowers utvecklingsstudier. Den perceptionsforskning, som ledes av James J och Eleanor Gibson framhålles också, fastän dessa inte själva räknar sig till kognitivisternas skara. Vidare finns det lovande undersökningar om sk kognitiva kartor, semantiska språk-teorier och observationer av, hur man förvärvat språk. Neisser för-svarar det faktum, att han låter perceptionspsykologin ta upp stort utrymme med, att den dock är grunden för alla andra psykiska funktioner. Det viktigaste är dock, att kognition och verklighet kommer i kontakt med varandra genom perceptionen.

Som tidigare har påpekats har den kognitiva psykologin starkt påver-

kats av Piaget och Bartlett. Särskilt schemabegreppet blir nyckelordet för Neisser. Han hämtar synpunkter från båda ovan nämnda forskare men kanske mest från Bartlett. Bartletts schemabegrepp var något vagt. Bartlett var själv medveten om detta. Neisser försöker precisera det, men han lyckas väl inte till 100 %. Kanske ligger det i själva sakens natur, att termen schema är något obestämd. Schema är en plastisk struktur, som kan fänga upp omgivningens fysiska egenskaper och införliva dem med individens erfarenheter. Människan har minnen av tidigare upplevelser, som gör att hon kan föregripa det, hon varseblir. Minnena fungera som sk anticipatoriska schema. Dessa är strukturer, som kan variera från enkla föreställningar till mer komplexa och omfattande kognitiva kartor om omvärlden. När en retning träffar en människa, utnyttjar hon dessa schema, dessa tidigare erfarenheter. Hon plockar alltså fram ett minnesschema, som avser den slags retning, som hon förväntar sig. Schemat hjälper till att uppfånga den inkommande informationen och kommer att omforma den något enligt tidigare personliga erfarenheter. Man varseblir alltså selektivt med hjälp av schema, men i regel förvanskas inte verkligheten. Varseblivningen är ju fortfarande beroende av omvärldens informationsstruktur. Schemat i sin tur påverkas av de retningar, det utsatts för och är sålunda plastiskt. Varseblivning är ett intimt samspel mellan omvärld och individ. Varseblivningen blir unik och personlig, då den är beroende av de speciella erfarenheter, som format individens schema. Neisser ger en intressant framställning av hur olika psykologiska fenomen kan tolkas utifrån denna schemateori, som också omfattar större strukturer, de kognitiva kartorna, som kan innehålla och påverka mindre schema.

Sammanfattningsvis kan sägas, att Neisser med denna bok gjort ett

mycket viktigt inlägg i den aktuella debatten. Om den väg, han rekommenderar följes, synes den kognitiva psykologin kunna göra en bestående insats i vår strävan att förstå människan och hennes villkor.

Lars Alin

Varför testar man barn?

BRITTA ALIN-ÅKERMAN

Mitt barn skall testas

Natur och Kultur, Stockholm 1978. 92 s, ca kr 50; – inkl moms

Den frågan och många andra försöker Britta Alin-Åkerman besvara i en nyutkommen bok "Mitt barn skall testas. Vad innebär det?" (*Natur och Kultur Omsorgs-serien*). Författaren har ägnat stort intresse åt utvecklingspsykologi och testning av barn som psykolog och lektor i pedagogik vid Högskolan för lärarutbildning i Stockholm och har alltså stor erfarenhet av dessa frågor.

Boken, som främst är tänkt för föräldrar och personal, som har kontakt med handikappade barn, fyller även ett stort behov i undervisningen av blivande psykologer, lärare med flera yrkeskategorier.

Förutom en översikt över våra vanligaste intelligens- och utvecklingstest för barn, ger boken en beskrivning av barns normala utveckling. Även om denna beskrivning är kortfattad och summarisk markerar författaren härmed med all rätta att god kunskap om barns fysiska och psykiska utveckling är en nödvändighet för att rätt kunna testa och bedöma ett barn. Avsnittet ger också föräldrar och andra läsare en snabb översikt över det normala utvecklingsförloppet hos ett barn. Detta kompletteras av efterföljande avsnitt, som tar upp stimulans och träning. Speciellt viktigt känns kapitlet om testning av små barn och de faktorer, som man då måste sär-

skilt tänka på. Författaren konstaterar att det i de flesta fall kan vara positivt att en förälder eller någon annan som känner barnet väl är närvarande vid testningen och kan ge information och jämföra barnets beteende med vardagssituationen. Hon ger också bra konkreta exempel på de svårigheter, som psykologen kan stöta på vid bedömning av barn och ger praktiska råd vad man kan göra, när inte barnet vill medverka.

Beskrivningen av våra vanligaste test för barn är utmärkt men något ojämn. Vissa test är välbeskrivna och både för- och nackdelar med metoderna tas upp till diskussion. Andra metoder redovisas mera kortfattat.

Avsikten med boken är att ge en konkret information om hur psykologer arbetar för att upptäcka olika former av förståndshandikapp och andra avvikelser i barns utveckling. Efter att ha läst denna bok har säkert föräldrar och övriga läsare, fått en ökad kunskap om psykologens tillvägagångssätt och metoder vid bedömning av barns utveckling, varför jag varmt vill rekommendera den.

Marita Aronson

En bok om barn men inte för barn

GABRIELE WOHMANN

Lilla Paula ensam var...

Atlantis, Stockholm 1978

"Lilla Paula ensam var ..." är det 8-åriga barnets berättelse om den misshandel hon blir utsatt för trots att ett enda slag mot henne inte fällts. Det är en svår berättelse, det är en tung berättelse och det är svårt att orka med långa stycken av boken.

Barnet berättar hur hon kom, för-

äldralös, från sina åldriga och gammalmodiga föräldrar till Christa och Kurt, två författare, som fattat det intellektuella beslutet att det skulle vara berikande för dem att ta sig an ett barn.

De rustar sig för uppgiften med vetenskapens allra senaste rön, barnuppfostran och bemötande av barn, och de diskuterar sina tappra försök med sina vänner. Boken är något suddig och oklar i sina tidsangivelser och ibland även i rumshänseende, men känslan är kristallklar, kyla, övergivenhet och besvikelse. Barnets försök att närma sig föräldrarna, framför allt Kurt, slås nästan alltid bort och hon möts ständigt av dubbla budskap och friserade sanningar.

Barnet beskriver troskyldigt den ena grymheten efter den andra, grymhet som hon inte kan överblicka, intellektuella resonemang som hon ibland inte förstår, ibland förstår men som hon, i sin tur, inte ser några praktiska konsekvenser av.

På ett sätt som känns mycket äkta beskriver boken hur en kaotisk eller drömvärld kan vara att föredra framför en outhärdlig verklighet.

Boken är både till sin form och sitt innehåll ett mästestycke, men grym. Icke minst känns det tungt därför att den är så vardagsnära, så vardagsnära att man kan känna igen sig själv och inte bara som offer.

Sven-Erik Petersson

Skapande fritid

VERDANDI, socialpolitisk debatt 9

Rulla köttbullar tillsammans – det är kultur det

Verdandi, Borås 1978, 81 s, ca kr 25.- inkl moms

Vad är kultur? Är begreppet begränsat bara till konstformerna litteratur,

teater, musik osv? Till att läsa, lyssna eller spela på fritiden? Inom *Verdandis sociala kontaktverksamhet* vill man vidga begreppet kultur till att omfatta även andra former av skapande verksamhet. Bl a verksamheter som är förankrade i människornas vardag och som *aktivt* fungerar som verktyg för deras frigörelse.

Skapande fritid är av stor betydelse, menar man inom Verdandi. Men den kan inte fungera som ersättning för pressande förhållanden på arbetsplatsen. Därför måste människans sociala situation – både i arbete och på fritid – vara vägledande för hennes kulturbehov och kulturvanor.

Verdandi anser det viktigt att kulturbegreppet starkare knyter an till arbetsplatserna – som en hjälp till anställda att förstå, tolka och förändra sin situation. Man vill att det politiska arbete som har som mål att stärka människors livssituation också ska definieras som kultur. Och där bör ett av nyckelorden vara *Gemenskap*.

Under 1976/77 bedrev Verdandi, arbetarnas nykterhetsförbund, en försöksverksamhet på sex orter i landet: Botkyrka, Tensta, Uppsala, Gävle, Laxå och Emmaboda. Verksamheten har man kallat "Kulturprojektet". På var och en av orterna gjorde man en utvärdering av den demokratiska processen i området. Man studerade bristerna och diskuterade tillsammans fram former för att rätta till dem.

I projektet försökte man också att integrera sk socialt utslagna med övriga för att de tillsammans skulle finna vägar att lösgöra sina egna resurser. I grupper sysslade man med drama, musik och utställningar. På det sättet utvecklades metoder i socialt rehabiliteringsarbete bland politiskt svaga människor.

Erfarenheterna från det här "Kulturprojektet" finns nu samlade i en rapport: *Rulla köttbullar tillsammans – det är kultur det*. Med sin sociala kontaktverksamhet visar

Verdandi på grepp som kan bryta främlingskapet i samhället, Rapporten är därför värd stor spridning!

Johnny Samuelsson

Vad styr sjukvården

POCKETTIDNINGEN R

Makt, förakt och vita rockar

Om vinnare och förlorare i sjukvården

Prisma, Lund 1978, 112 s., ca 22:50 inkl moms

Med oförtröttlig nit och energi granskar Pockettidningen R den svenska vårdsvängen. I detta nummer är sökarljuset inriktat på sjukvårdsapparaten, som idag svarar för mer än 7 % av den totala arbetsmarknaden i Sverige. Men det är inte arbetsmiljön som behandlas utan förlorarna – de många människopproblem som dagens sjukvård inte kan lösa.

Genom utförliga personliga livsöden får läsaren möta en rad förlorare. Den reumatiska kvinnan, som fick åka 40 mil för att få träna i bad då hemortens badhus vägrade höja temperaturen till lämplig nivå en gång i veckan pga påstådd hälsorisk, exemplifierar ett försummat hälsoproblem som idag ger oss den största andelen nya förtidspensionärer. Den unga finska invandrarkvinnan, som fick värk i axeln och ryggen efter ett halvår på jobbet, ohjälpt trots cortison, sjukgymnastik, smärtstillande och lugnande tabletter och sjukskrivning.

Människan, som missbrukar alkohol och som rekommenderas att undvika etyl, visar på sjukvårdens handfallenhet inför vår tids största samhällsproblem.

Att pracka på fattigt folk dåliga varor som försäljare gav numrets fjärde förlorare migrän.

Visst är det sedan länge känt att sjukvården inte kan klara allt, men alltför ofta tycks det brista i allmänmänsklig vänlighet och hygglighet. Helhetsyn har blivit dagens modeord. Pockettidningen innehåller också utdrag ur många samtal med vårdarbetare där en vilja till nya tag och omprioriteringar ger anledning till viss framtidstro. Även om begränsningar finns som tex det att företagsledningens ekonomiska vektorer i skyddskommittén kan hindra offensivt hälsoskydd på våra arbetsplatser.

Sjukvårdens vinnare vilka är de då? Stora pengar i omlopp. Prylar och apparater för nästan 3 miljarder (1977) varav mer än 1 miljard rena förbrukningsartiklar är en vinstgivande verksamhet, som är väl värd en mer inträngande granskning än den som ges i detta nummer av pockettidningen.

Vinnare måste även finnas bland dem som drar nytta av de många stora sjukhusbyggen som genomförs och att dessa ofta liksom Huddinge sjukhus spränger sina ekonomiska ramar är väl känt.

Kanske en tredje grupp vinnare exemplifieras av hjärtskirurgen – en av guldgossarna inom sjukvården åtminstone då det gäller kostnaderna per behandlad patient. Sjukvården ger många en trygghet och säker karriärväg men också strävsamt, mödosamt och tungt vårdarbete.

Kan man då göra något? Läkaren Gunnar Ågren är pessimistisk till dagens åtgärder. Styrningen av sjukvården är ineffektiv. Ransonering med hjälp av plånboken ingen acceptabel lösning. Förslagen om ny vårdstruktur med bl a husläkare och friskvård är ofta allmänt luddiga och dåligt genomtänkta. Men Ågren anger viktiga ledstjärnor för utvecklingsarbetet: Vården skall vara tillgänglig. Alla personalgrupper måste delta i det direkta patientarbetet. Avdramatisera sjukvårdskontakterna. Sjukvårdskontakterna bör inte passivisera människorna. Sjukvården måste ha ett ansvar för häl-

soutbildning och offensiv hälsovård, dvs angripa social isolering, utslagning och hälsovådliga miljöer.

Som helhet ger makt, förakt och vita rockar en inblick i sjukvårdsapparaten, ställer många frågor men visar inte på att det inom sjukvården även finns en positiv utveckling på gång. Men visst är det en otroligt allvarlig historia att sjukvården styrs av dess egna behov och egna inre problem och inte av människornas problem.

Carl-Gunnar Eriksson

Ofullständigt om arbetsledning i vården

PATRICIA MACMILLAN
JOAN DAVIDSSON

Arbetsledning i vårdarbete.

Praktikfall i slutet och öppen vård. Översättning.

Studentlitteratur, Lund 1978, 141 sidor.

Det är ont om litteratur om arbetsledning i vårdarbete. Därför måste alla nya böcker i ämnet välkomnas.

Författarna förklarar att de i första hand vill ge eleverna tillfälle att själva "arbeta fram en tillfredsställande lösning på speciella arbetsledningsproblem". De är övertygade om att man lär bäst genom att göra. Att leda arbete är att "agera praktiskt mot en teoretisk bakgrund". Så långt är det lätt att hålla med författarna.

Boken innehåller uppslag till rollspel. Olika praktikfall presenteras. Det är meningen att eleverna ska gå ut ifrån dessa fall, analysera problemen systematiskt, komma med förslag till lösningar, spela upp olika lösningar inför en grupp. Gruppen ska sedan utvärdera spelet. Metoden syftar till att ge eleverna förståelse för att det finns olika alternativa lösningar till arbetsledningsproblem. Tanken verkar rimlig. Metoden är framför allt rolig.

Författarna lovar också att boken ska ge eleverna "kunskap om rådande arbetsledningsteknik" och "förse dem med tillräckligt och aktuellt bakgrundsmaterial som är relevant för arbetsledarfunktionen". Här lovar man nog mer än man ger.

Boken ger ett mycket ateoretiskt för att inte säga antiteoretiskt intryck. De problemsituationer som skisseras är intressanta men då de agerande personerna beskrivs, är beskrivningarna påfallande schablonmässigt gjorda. Man får veta att en sjuksköterska ser bra ut, är välklädd eller gift. Är det verkligen sådana karakteristika man behöver för att förstå beteendet i en arbetssituation? Tanken kan vara att presentera ett så vagt stimulus, att det inspirerar eleven till projektioner.

Varje övning avslutas med förslag till utvärdering. Utvärderingsskalorna verkar mycket tillfälligt hopkomna. En diskussion av hur arbetsledning kan utvärderas hade varit på sin plats. Begrepp definieras inte. Värderingar diskuteras inte. Överhuvudtaget ger boken ett starkt intryck av omedvetenhet. Gruppens roll kontra ledarens diskuteras inte. Man får intrycket att arbetsledning är en teknik, som är helt skild från den sociala verklighet där den utövas. Utvärdering av rollspel diskuteras inte mot det reella utfallet av en åtgärd i en konkret situation.

Sammanfattningsvis kan sägas, att boken är en inspirerande påminnelse om att man kan använda rollspel i undervisning om arbetsledning. Emellertid är de konkreta förslagen till utformning av denna undervisning alltför dåligt teoretiskt förankrade för att ge något värdefulla bidrag till diskussionen. I händerna på en kompetent lärare – en lärare med goda kunskaper om sjukvård och grupppsykologi kan den vara användbar. Men då kan man ifrågasätta om den behövs. Mekanismiskt använd utan kompletterande litteratur kan den sannolikt ställa till skada genom att den inte diskuterar rollspelsutfallens prognosvärde.

Astrid Norberg

Att möta patienten som människa

MARJALIISA ABRAHAMSSON

Snittet

Raben & Sjögren, Stockholm 1979, 166 s., ca kr 45.- inkl moms

Den här lilla boken är en verklig hetsskildring och beskriver författarinnans tredje graviditet och förlossning. Den innehåller också ett ordagrant återgivet samtal, som Marjaliisa hade med "sina" två läkare ett år efter förlossningen, ett kapitel om fakta kring kejsarsnitt samt slutligen ett avsnitt eftertankar.

När Marjaliisa får bekräftat att hon är gravid blir hon glad, och hela familjen deltar i förväntningar. Marjaliisa ser fram mot sin förlossning med glädje. Hon skall för första gången få ha sin man hos sig, det har av olika skäl inte varit möjligt vid hennes två tidigare förlossningar. Marjaliisa har många synpunkter på mödrahälsövrden, som hon jämför med den finska. Till svensk nackdel.

Mot slutet av graviditeten miss-tänker MVC-läkaren placentainsufficiens och Marjaliisa måste läggas in för östriolmätning. Det skulle bara bli ett par dagar men slutar med ett akut snitt...

Det här klarar inte Marjaliisa. Hon skildrar sina upplevelser under sjukhustiden med stor intensitet. Det var så mycket som blev fel för henne, och trots att utgången blev lycklig; ett friskt barn, fortsatte Marjaliisas kris i många månader.

Marjaliisa tyckte inte att hon fick raka besked då hon undrade över något. Hon kände sig underskattad av den läkare, som inte trodde henne om att förstå den facklitteratur hon frågade efter. Hans uppfattning att mer upplysning bara skulle göra henne oroligare kunde hon inte dela. "Oron är aldrig farlig så länge den finns hos människor som frågar. Den blir farlig först när den övergår i ångest därför att man inte vet".

Ingen av personalen på sjukhuset

tycks ha varit lyhörd för Marjaliisas oro. Men kanske höll hon masken så bra att ingenting märktes? Att det fanns psykolog knuten till kvinnokliniken visste inte Marjaliisa och kunde alltså inte själv be om den kontakten. Som kurator på kvinnoklinik är jag lite förvånad över att Marjaliisa inte utnyttjade den möjligheten till samtalskontakt.

Riktigt färdig med sitt kejsarsnitt blev inte Marjaliisa förrän efter det samtal, hon utbad sig med de två närmast berörda läkarna ungefär ett år efteråt. Då möttes äntligen patient och läkare på jämbördig nivå och båda sidors svårigheter kunde öppet redovisas.

Jag tycker att den här boken borde läsas av framförallt alla gynekologer och barnmorskor, men den hur mycket att lära alla oss, som möter människor som patienter.

Karin Friberg

Våra recensenter

Erik Barholdson är överläkare vid psyk klin vid Kärnslukhuset i Skövde. *Lars Alin* är docent vid psykologiska institutionen, Göteborgs Universitet. *Marita Aronson* är psykolog vid Barnkliniken, Östra sjukhuset i Göteborg. *Sven-Erik Petersson* är bitr överläkare vid psyk klin i Skövde. *Johnny Samuelsson* är verksam vid Stockholms socialförvaltning. *Carl-Gunnar Eriksson*, fil dr, är verksam vid socialmed inst, Umeå Universitet. *Astrid Norberg* är vårdlärare vid med klin, S:t Lars sjukhus i Lund. *Karin Friberg* är kurator vid Kärnslukhuset i Skövde.